

Οι αρμοδιότητες του Συνήγορου της Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης

■ ΑΙΜΙΛΙΑ ΠΑΝΑΓΟΥ

Ειδική επιστήμονας στον κύκλο Κοινωνικής Προστασίας

Ο Συνήγορος της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης ενσωματώθηκε στη συστασιακά κατοχυρωμένη Ανεξάρτητη Αρχή του Συνήγορου του Πολίτη, που ήδη παρέχει τις υπηρεσίες του σε όλους τους χρήστες υπηρεσιών υγείας δωρεάν. Ο Συνήγορος της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης θεσπίστηκε με το Ν. 3293/2004 και κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του σχετικά με τα δικαιώματα της υγείας, πρόνοιας και κοινωνικής αλληλεγγύης εισηγείται προς το αρμόδιο Υπουργείο μέτρα για την αποκατάσταση και προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών, την εξάλειψη των φαινομένων κακοδιοίκησης και τη βελτίωση της λειτουργίας των υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής αλληλεγγύης και των σχέσεων τους με τον πολίτη.

Το έργο του Συνηγόρου της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης υλοποιείται με την εξέταση της νομιμότητας ατομικών διοικητικών πράξεων ή παραλείψεων φορέων του συστήματος Υγείας κατόπιν υποβολής αναφοράς από τους έχοντες έννομο συμφέρον Έλληνες ή αλλοδαπούς. Παρεμβαίνει με την προϋπόθεση ότι οι ενδιαφερόμενοι έχουν ήδη απευθυνθεί στην εμπλεκόμενη υπηρεσία υγείας.

Ο Συνήγορος της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης διαμεσολαβεί σε υποθέσεις που αφορούν το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, την Τοπική και Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, τους ασφαλιστικούς οργανισμούς και ταμεία, τα νοσοκομεία, τα ψυχιατρεία, τα Κέντρα Υγείας, τα Περιφερειακά και Αγροτικά Ιατρεία, το ΕΚΑΒ και γενικότερα τη δημόσια διοίκηση. Η διαμεσολάβηση του Συνηγόρου της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης καλύπτει ένα ευρύ φάσμα υποθέσεων που, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνουν:

- Την πρόσβαση και παροχή κατάλληλων υπηρεσιών υγείας. Ο Συνήγορος της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης εξετάζει αναφορές που σχετίζονται με την οργάνωση μονάδων υγείας, την ασφαλή και έγκαιρη μεταφορά των ασθενών σε αυτές και την επάρκειά τους σε κτιριακή υποδομή, υλικούς πόρους και ανθρώπινο δυναμικό.

- Την ενημέρωση των ασθενών για την κα-

τάσταση της υγείας, τη θεραπεία και το κόστος αυτής. Ο Συνήγορος της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης δέχεται αναφορές πολιτών που δεν ενημερώθηκαν κατάλληλα για τη διάγνωση της ασθένειάς τους, τα στάδια θεραπείας και το κόστος αυτής ή υποβλήθηκαν εν αγνοία τους σε ιατρικές πράξεις με υψηλό κίνδυνο επιπλοκών για την υγεία τους.

- Τη διενέργεια ιατρικών πράξεων χωρίς την προηγούμενη συγκατάθεση του ασθενή. Ο πολίτης μπορεί να προσφύγει στο Συνήγορο της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης όταν δεν γίνεται σεβαστό το δικαίωμά του να δεχθεί ή να αρνηθεί την προτεινόμενη θεραπεία.

- Την τήρηση του ιατρικού απορρήτου, η οποία αφορά στις εμπιστευτικές πληροφορίες που ο ίδιος ο ασθενής παρέχει ή εκείνες που αποκαλύπτονται κατά τη διάρκεια της περιθαλίψης και κατά την άσκηση των ιατρικών πράξεων.

- Την πρόσβαση σε έγγραφα του ιατρικού φακέλου. Στην αρμοδιότητα του Συνηγόρου της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης εμπίπτει ο έλεγχος της τήρησης του ιατρικού φακέλου από τα νοσηλευτικά ιδρύματα, της πληρότητας αυτού, της εξασφάλισης του απορρήτου των πληροφοριών έναντι τρίτων, καθώς και της πρόσβασης του ασθενούς ή των εξουσιοδοτημένων από αυτόν προσώπων στο φάκελό.

- Την απόδοση δαπάνης σε έκτακτες εισαγωγές ασθενών σε ιδιωτικά θεραπευτήρια.

- Τη χορήγηση παροχών ασθένειας από τους ασφαλιστικούς οργανισμούς και την Πρόνοια, όπως απόδοση δαπανών, ενημέρωση ασφαλισμένων για τις προβλεπόμενες διαδικασίες, προθεσμίες, δικαιολογητικά κ.λπ. Ο Συνήγορος έχει εξετάσει αναφορές που έχουν ως αντικείμενο αποφάσεις των ασφαλιστικών οργανισμών και στηρίζονται σε αναπαιθόγητες γνωματεύσεις των υγειονομικών επιτροπών. Άλλο παράδειγμα αποτελούν οι αναφορές με αντικείμενο την αδικαιολόγητη και βλαπτική για την υγεία καθυστέρηση στην έκδοση και κοινοποίηση εργαστηριακών εξετάσεων.

- Την άσκηση των επαγγελματιών υγείας, δηλαδή υποθέσεις επαγγελματιών υγείας τόσο του ΕΣΥ όσο και των ασφαλιστικών οργανισμών, στην πρόσβαση και άσκηση του επαγγέλματός τους.

- Θέματα δημόσιας υγείας, δηλαδή οργάνωσης των ιατρικών και νοσηλευτικών υπηρεσιών και ανάπτυξης κοινωνικών μηχανισμών που διασφαλίζουν την πρόληψη νοσημάτων, την προστασία και την προαγωγή της υγείας του πληθυσμού, την αύξηση του προσδόκιμου επιβίωσης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Ο Συνήγορος της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης δεν είναι αρμόδιος:

- Εάν έχουν περάσει περισσότεροι από 6 μήνες από τότε που ο πολίτης πληροφορήθηκε την επίμαχη παράνομη πράξη ή παράλειψη.

- Για πράξεις των δικαστικών αρχών, του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, των ανεξάρτητων αρχών, των θρησκευτικών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου.

- Για πράξεις υπουργών και υφυπουργών ως προς τη διαχείριση της πολιτικής λειτουργίας.

- Για υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον των δικαστηρίων.

- Για υποθέσεις που αναφέρονται στην υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού των υπηρεσιών υγείας, εκτός εάν πρόκειται για προσλήψεις ή κρίσεις ιατρών κλάδου ΕΣΥ, καθώς και για προσλήψεις ιατρών σε ασφαλιστικούς οργανισμούς και ταμεία.

Επίσης, ο Συνήγορος της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης δεν παρέχει νομική συμβουλευτική ή εκπροσώπηση, ούτε χορηγεί αποζημιώσεις σε περιπτώσεις ιατρικών λαθών.

Ακολουθεί παράθεση ενδεικτικών παραδειγμάτων από αναφορές που κατατέθηκαν και διερευνήθηκαν από το Συνήγορο του Πολίτη στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του.

Παράδειγμα αδικαιολόγητης καθυστέρησης στην έκδοση και κοινοποίηση αποτελέσματος

εργαστηριακής εξέτασης από Μονάδα Υγείας του ΙΚΑ

Ο Συνήγορος του Πολίτη εξέτασε την αναφορά πολίτη σχετικά με την αδικαιοδότητη καθυστέρηση στην έκδοση και κοινοποίηση αποτελέσματος εργαστηριακής εξέτασης ερυθράς από Μονάδα Υγείας του ΙΚΑ. Η εξέταση της ερυθράς είναι καθοριστικής σημασίας για τη συνέχιση ή διακοπή της κύησης και το αποτέλεσμα της πρέπει να είναι γνωστό από το πρώτο κιόλας τρίμηνο της εγκυμοσύνης. Στις 15 Δεκεμβρίου 2004 εκδόθηκε παραπεμπτικό για την εγκυμονούσα σύζυγο του αναφερόμενου πολίτη για τη διενέργεια εξετάσεων προγεννητικού ελέγχου, μεταξύ των οποίων και η εξέταση της ερυθράς. Ενώ η αιμοληψία πραγματοποιήθηκε στις 24/12/04, το αποτέλεσμα της εξέτασης της ερυθράς δόθηκε πολύ καθυστερημένα στους ενδιαφερόμενους, στις 15/03/05. Επειδή το αποτέλεσμα ήταν θετικό, την 24/03/05 πραγματοποιήθηκε διακοπή της κύησης. Αν η ενδιαφερόμενη είχε λάβει έγκαιρα γνώση του αποτελέσματος θα είχε τη δυνατότητα να διακόψει νωρίτερα την κύηση και να υποστεί μικρότερη ψυχική και σωματική ταλαιπωρία. Ο Συνήγορος του Πολίτη εξετάζει την υπόθεση ως προς την αναζήτηση πιθανών ευθυνών από τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΙΚΑ και θα προβεί στη σύνταξη πορίσματος που θα κοινοποιηθεί αρμοδίως.

Παράδειγμα παράλειψης ενημέρωσης και συναίνεσης ασθενούς

Ο Συνήγορος του Πολίτη εξέτασε αναφορά πολίτη σχετικά με τη νοσηλεία του γιου του, ο οποίος έπασχε από χρόνια μυελογενή θρομβοκυτταραιμία στο Νοσοκομείο [...]. Ο ασθενής υποβλήθηκε σε μεταμόσχευση μυελού των οστών, δηλαδή σε μία ιατρική πράξη με υψηλό δείκτη επικινδυνότητας, αφού εξαιτίας της υπάρχουν υπολογίσιμες πιθανότητες να προκληθεί θάνατος. Η πορεία του ασθενούς δεν ήταν καλή και τελικά μετά από πολλή επιπλοκή κατέληξε. Από τα υπάρχοντα στοιχεία δεν αποδείχθηκε με ξεκάθαρο και σαφή τρόπο το εύρος και η ποιότητα της ενημέρωσης που έλαβε ο ασθενής, ώστε να αποφασίσει αν θα δεχθεί τη μεταμόσχευση. Επίσης, δεν αποδείχθηκε η έγγραφη συναίνεση του ασθενούς-λήπτη του μοσχεύματος, αφού το υπογραφέν έντυπο «γραπτής συγκατάθεσης» ήταν μεταγενέστερο της επίμαχης επέμβασης και για το λόγο αυτό ανίσχυρο. Ο Συνήγορος του Πολίτη, με αφορμή την ανωτέρω υπόθεση, συνέταξε πόρισμα το οποίο απευθύνθηκε στους εμπλεκόμενους φορείς (Νοσοκομείο [...]) και Εθνικό Οργανισμό Μεταμοσχεύσεων - ΕΟΜ). Το Νοσοκομείο [...]

φαίνεται να υιοθέτησε την ανάγκη ορθής ενημέρωσης και συγκατάθεσης των ασθενών-λήπτων μοσχεύματος και ήδη καθιέρωσε γι' αυτό ειδικές φόρμες ενυπόγραφης συγκατάθεσης για μεταμόσχευση. Ο ΕΟΜ προχώρησε στην επεξεργασία κειμένου για τη λειτουργία του συστήματος μεταμοσχεύσεων μυελού των οστών. Στη σχετική εισήγηση του ΕΟΜ μάλιστα έχει περιληφθεί ρητή αναφορά στην ύπαρξη και τήρηση εντύπων συναίνεσης για όλα τα στάδια της διαδικασίας, στο πλαίσιο λειτουργίας αρχείων δοτών και ληπτών.

Παράδειγμα κακής οργάνωσης των υπηρεσιών με συνέπειες στην υγεία των πολιτών

Ο Συνήγορος του Πολίτη εξέτασε αναφορά που αφορούσε στην απουσία δεύτερου εφημερεύοντος ψυχιάτρου σε ψυχιατρική κλινική και ψυχιατρικό τμήμα νοσοκομείων, με αποτέλεσμα οι ψυχικά ασθενείς που ακουσίως (μετά από εισαγγελική παραγγελία) μεταφέρονταν για ψυχιατρική εκτίμηση στα ανωτέρω πλαίσια να αντιμετωπίζουν σοβαρό ενδεχόμενο επιβάρυνσης της υγείας τους, δεδομένου ότι αναγκάζονταν να διανυκτερεύουν σε κρατητήρια των αστυνομικών τμημάτων της περιοχής μέχρις ότου εκτιμηθούν και από δεύτερο ψυχίατρο, όπως προβλήθηκε από σχετικές διατάξεις νόμου. Ο Συνήγορος του Πολίτη, με αφορμή την ανωτέρω υπόθεση, συνέταξε πόρισμα το οποίο κοινοποιήθηκε αρμοδίως, προτείνοντας τον κατάλληλο προγραμματισμό των εφημεριών από τα νοσοκομεία ώστε να εξασφαλίζονται οι δύο ψυχιατρικές γνωματεύσεις. Επίσης, προτάθηκε η μεταγωγή των ακούσια εγκλεισμένων με ασθενοφόρο ή συμβατικό όχημα αντί περιπολικού ή κλούβας και επισημάνθηκε η επιτακτική ανάγκη ανάπτυξης της πρωτοβάθμιας φροντίδας ψυχικής υγείας, η οποία θα διασφαλίζει την ποιοτική παροχή περίθαλψης στον ψυχιατρικό ασθενή, την προστασία των δικαιωμάτων του και την υλοποίηση της Ψυχιατρικής Μεταρρύθμισης. Αναγνωρίζοντας τα προβλήματα εφαρμογής του Ν. 2071/92 σχετικά με την ακούσια νοσηλεία, το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης έχει αναλάβει πρωτοβουλία για τη διενέργεια σειρών συναντήσεων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και φορέων, προκειμένου να διερευνηθεί το πρόβλημα και να βρεθεί συναινετική λύση.

Παράδειγμα άρνησης χορήγησης στοιχείων νοσηλείας - μη νόμιμη επίκληση του ιατρικού απορρήτου

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει εξετάσει πλήθος αναφορών που αφορούν στη χορήγηση στοι-

χείων ιατρικού φακέλου. Συχνά ασθενείς ή νομίμως εξουσιοδοτημένα τρίτα πρόσωπα αιτούνται τη χορήγηση στοιχείων του ιατρικού φακέλου τους και προσκρούουν στις απορριπτικές απαντήσεις των νοσηλευτικών ιδρυμάτων κατ'επίκληση λόγων ιατρικού απορρήτου. Στις περιπτώσεις αυτές ο Συνήγορος του Πολίτη έχει επανειλημμένα προτείνει τη χορήγηση των αιτούμενων στοιχείων, λαμβανομένου υπόψη ότι οι αιτούντες ήταν οι ίδιοι οι ασθενείς ή πληρεξούσιοι τους και ως εκ τούτου δεν συνέτρεχε νόμιμος λόγος άρνησης χορήγησης των στοιχείων που είχαν ζητηθεί.

Παράδειγμα μη αιτιολογημένης κρίσης υγειονομικών επιτροπών

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει εξετάσει πλήθος αναφορών που αφορούν στις κρίσεις υγειονομικών επιτροπών. Στο σημείο αυτό διευκρινίζεται ότι ο Συνήγορος της Υγείας δεν είναι αρμόδιος να εξετάσει την ιατρική κρίση των επιτροπών, η οποία, ως τεχνική κρίση, για να ελεγχθεί απαιτείται ειδική επιστημονική εκτίμηση. Ωστόσο, οι υγειονομικές επιτροπές πέραν του τεχνικού τους ρόλου συνιστούν και διοικητικά όργανα, η δε αρμοδιότητά τους ως γνωμοδοτική παίζει ιδιαίτερο ρόλο στα πλαίσια έκδοσης της ατομικής διοικητικής πράξης με την οποία απορρίπτεται ή εγκρίνεται το αίτημα του πολίτη, οι αποφάσεις τους υπόκεινται στους κανόνες περί αιτιολογίας των διοικητικών πράξεων, πρέπει δηλαδή να είναι πλήρως και ειδικώς αιτιολογημένες. Η νομιμότητα της αιτιολογίας ελέγχεται από την Αρχή, με αποτέλεσμα να ελέγχεται έμμεσα και αυτή καθεαυτή η τεχνική κρίση. Επίσης, ως διοικητικά όργανα, οι υγειονομικές επιτροπές υπόκεινται σε διαδικαστικούς κανόνες ως προς τη σύνθεση και λειτουργία τους.

Παράδειγμα προστασίας της δημόσιας υγείας

Ο Συνήγορος της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης εξετάζει το ζήτημα της διαχείρισης των νοσοκομειακών αποβλήτων, διενεργώντας δειγματοληπτικά αυτοψίες, με σκοπό τη σύνταξη σχετικού πορίσματος που αφορά στη διερεύνηση της συμμόρφωσης των εμπλεκόμενων φορέων προς την ΚΥΑ Η.Π. 37591/2031 (ΦΕΚ 1419 Β/1-10-2003) «Μέτρα και όροι για τη διαχείριση ιατρικών αποβλήτων από υγειονομικές μονάδες», καθώς και στην ισχύουσα σχετική νομοθεσία για τη διαχείριση ιατρικών αποβλήτων. IB